

Prof. dr. Fikret Karčić

Pravni fakultet

Sarajevo

ŠERIJATSKO PRAVO U DJELU PROF. DR. AVDE SUĆESKE

Kao pravni historičar osmanskog perioda prof. dr. Avdo Sućeska se neminovno bavio šerijatskim pravom. Naime, *šerijat* je uz *kanun* (svjetovno zakonodavstvo) činio osnovu pravnog sistema osmanske države. Sama osmanska država bila je ideološki utemeljena na jednom historijskom tumačenju islama i turskih plemenskih tradicija.

Samo šerijatsko pravo tretira se u djelu prof. dr. Avde Sućeske u nekoliko aspekata:

1. bavljenje pojedinim institutima šerijatskog prava.

Prof. dr. Avdo Sućeska bavio se u svom djelu određenim institutima šerijatskog prava. U skladu sa svojim općim interesom za društveno-ekonomska i politička pitanja, on je obrađivao one institute šerijatskog prava koji su najuže vezani za spomenutu sferu. Takvi su bili instituti: raja (zavisno stanovništvo osmanske države), kefilema (uzajamno jamčenje stanovnika jednog lokaliteta u pogledu zakonitog ponašanja), muafijet (oslobađanje od poreza), porezi, vakufi i vakufski krediti, krivično pravo u osmanskome periodu uključujući šerijatsku i kanunsku komponentu.

2. Bavljenje šerijatskim sudstvom.

Ovom temom posebno funkcijom kadije, prof. dr. Sućeska se bavio u svom *magnum opusu*- knjizi *Ajani – prilog izučavanju lokalne vlasti u našim zemljama za vrijeme Turaka* (Sarajevo, Naučno društvo SR BiH, 1965). Glavna teza prof. dr. Sućeske izražena u ovom djelu je da je kadija u osmanskoj državi nadomještao nedostatak lokalnog organa opće nadležnosti. Tako je kadija, pored uobičajenih poslova presuđivanja po šerijatu i kanunu, vršio i druge poslove od kontrole tržišta do nadgledanja opće mobilizacije.

3. Korištenje protokola šerijatskih sudova kao prvorazrednog historijskog izvora.

Šerijatski sudovi u osmanskoj državi su vodili protokole (*sidžille*) u koje su upisivali sve detalje sporova koje su presuđivali uključujući imena stranaka, predmet spora, presudu i svjedoke. Osim toga u ovim protokolima su u punom tekstu navođeni i svi akti centralne i provincijske vlasti koji su bili upućeni kadijama. Na taj način *sidžilli* šerijatskih sudova predstavljaju prvorazredni historijski izvor ne samo za važeće pravo („pravo u akciji“) nego i za političku, ekonomsku i kulturnu historiju određene zemlje ili grada. Ova orijentacija je vidljiva u knjizi *Ajani*, gdje se među izvorima na prvom mjestu spominje neizdata arhivska građa a posebno *sidžilli* sarajevskog kadiluka (86), koji se čuvaju u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu, *sidžilli* iz raznim kadiluka Bosanskog pašaluka (61), koji su se čuvali u Orijentalnom institutu u Sarajevu, te *sidžill* bitoljskog kadije, čuvan u Državnom arhivu Makedonije.

Može se reći da je u bavljenju šerijatskim pravom prof. dr. Avdo Sućeska bio na tragu savremenih tendencija pravne historije, koja se od „prava u knjigama“ okrenula prema „pravu u akciji“.